

1756

מא.

פרוטוקול מס' 117/ב
מישיבת ועדת הכספים
מיום ג' י"ב סיוון תשי"ז - 11.6.57
בשעה 08.30

חברי הועדה:

השוחזר:

- י. גורי - היו"ר
- י. אפרתי
- י. בדר
- י. בן-אהרן
- א. בהיר
- ש. דיין
- א. הרצפלד
- י. ספיר
- י. פורדר
- י. קרגמן
- י. שופמן

מוזמנים:

- ד"ר מזא"ה
- מר ילין-מור
- מר זהר
- מר צוקרמן
- מר מרגלית
- מר ברום - מטעם משרד החקלאות
- ד. בן-דרור - מ"מ הממונה על החקציבים

- א. קבלת משלחת מגדלי הכוחנה;
- ב. חקציב מטבע חוץ.

סדר-היום:

היו"ר י. גורי: אני פותח את הישיבה.
כזכור, החלטנו לפני שבועים לקבל משלחת מגדלי הכוחנה, אני מציע שתחילה נשמע את חברי המשלחת, נציג להם שאלות ולאחר מכן נחליט על סדרי הדיון.

ד"ר מזא"ה:

אני רוצה להביא לידיעת חברי הועדה, כי בשנת 1956 גדלנו מעל ל-50 אלף דונם כותנה והתקפצו באופן מפתיע על ידי הזיפית, והנזק הכולל שנגרם עולה על 7 מליון לירות. מאחר והממשלה עודדה במיוחד את הגידול הזה כגידול בעל ערך מבחינה כלכלת הארץ וכמקור לתעסוקה, וגם מאחר שהיה צורך לחלם בזיפית, הוחלט לבוא לעזרת מגדלי הכותנה על ידי מתן פצויים על חלק מההפסדים שנגרמו.

ועדת השרים הכלכליים החליטה על סכום של 4 מליון לירות לכסוי הפצויים הללו, ונקבע שהחקלאים צריכים אף הם לשאח בחלק מההפסדים. המדובר הוא בגידול חדש שהממשלה עודדה אותו במיוחד, וכולנו היינו חדשים וחסרי ניסיון בגידול זה, ובעצם רוב המגדלים פעלו בדיוק לפי הוראות הממשלה ולפי הוראות משרד החקלאות.

ועדת השרים הכלכליים, כאמור, החליטה על סכום של 4 מליון לירות לכסוי ההפסדים שעלו על 7 מליון לירות. מחצית הסכום של ה-4 מליון לירות, היינו 2 מליון לירות, ינחנו בצורת מענק, ו-2 מליון לירות ינחנו בצורת הלוואה. אולם כבר הגענו לחודש יוני ובצוע החשלושים טרם החל - דבר שגרם למגדלים סבל רב. נקבע שהסכומים האלה יחולקו למגדלים לפי הצורה הבאה: עד 50 לירות יקבל המגדל בצורת הלוואה ומעל ל-50 לירות בצורת מענק, וזה מגיע עד לסכום של 140 לירות. לשטחים שנאלצו להפוך אותם. ההתישבות החדשה, נקבע על ידי ועדת השרים הכלכליים, חקבל את כל הסכום בצורת מענק.

לאחר דין ודברים ועבודתה של הועדה המיוחדת לפצויים של משרד החקלאות (שחלו שנויים רבים בהרכבה) החתומה הסופית היא, שמחוך 4 מליון לירות ינחנו כ-2,5 מליון לירות בצורת מענק ו-1,5 מליון לירות בצורת הלוואה ל-20 שנה ברבית של 3,5 אחוז ובהצמדה לאינדקס או לערך הדולר. וכל המקבל הלוואות חייב לתת בטחונות לבנק בצורת משכנתאות וכו'.

מתי מתחילים לשלם?

היו"ר י. גורי:

ד"ר מזא"ה:

עדיין לא ידוע. שנוי זה של חלוקת הסכום נהקצבה 2,5 מליון לירות בצורת מענק בא כתוצאה מאי-מלוי חנאי שנקבע מראש שרק ההתישבות החדשה תקבל מענק. נמצא לנכון לתת מענק גם לגורמים אחרים ולפעמים הנהנים מתקציב הסוכנות. כדי שחיה אפשרות לשלם מענק לגופים אלה, צריך היה לשנות את הפרופרוציה בין המענק וההלוואה.

אנו מבינים שהממשלה תצטרך להביא את העניין לאשורה

של ועדת הכספיים.

באופן פורמלי היא אינה צריכה לעשות זאת.

היו"ר י. גורי:

היא כן צריכה לעשות זאת, כי זה עניין של העברה מסעיף לחעיף.

י. בדר:

ד"ר מזא"ה:

אני רוצה לציין כי הלוואה של 50 לירות לדונם זהו סכום גדול ועמס רב שיוטל על המגדל, כי פיתוח דונם אדמה עולה 100 לירות, וזהו נטל עצום שלוקח 50 אחוז של ההשקעה שכל מפעל צריך לקחת בחשבון של השקעת היסוד; בעוד שחלק מן המגדלים יקבלו מענק, היינו יקבלו סכומים שלא יצטרכו להחזירם.

האם אפשר לדעת מהו שטח הכותנה בכללו ומהו מספר הדונמים שנפגעו ועליהם יש לשלם פצויים?

היו"ר י. גורי:

השטח הכללי היה 54 אלף דונם, והפצויים יחולו על 45 אלף דונם.

מר ברום:

ד"ר מזא"ה:

מתקבלה המזנה שהקבוצים והחקלאים הפרטיים יצטרכו לטול על עצמם עמס גדול, הלוואה של 50 לירות לדונם עם הצמדה לערך הדולר או לאינדקס, בעוד שאנו יודעים שחלק מן המגדלים יקבלו את הפצויים בצורת מענק. אנו חושבים שעל ידי דרישה זו לתת בטחונות תמורת ההלוואות מעמידים את החקלאים במצב כזה שחלקם לא יוכלו לקבל את ההלוואה. הצמדה מוצדקת לגבי הלוואה הנתנת למפעלים קונסטרוקטיביים, כי אז במקרה שיורד ערך המטבע, הנכס עצמו נשאר בעל ערך, בעוד שכאן מדובר על תשלום פצויים על נזק שנגרם. ולכן איננו רואים כל הצדקה להצמדה זו.

אנו חושבים שהמפעלים הפרטיים שעסקו בגידול הכותנה העסיקו אותם עולים כפי שהעסיקו מפעלים אחרים, והם זכאים לאותו יחס כפי שזכאיות לו החוות.

עובדה היא שהמפעלים הפרטיים הקטינו את שטח הכותנה לקראת שנת 1957 בחמשים אחוז. זה גרם להפסד 150-200 אלף ימי עבודה, וזה באבחוצאה מהשוך" שקבלו המגדלים על ידי הנזק שנגרם להם.

אשר לתנאי ההלוואה, אני חוזר ואומר, כי איננו רואים כל אפשרות של הצמדה, כי זה ענין של הפסדים ואנו תובעים שההלוואות לא הנתנה בהצמדה. כן תובעים אנו שיוקל עמס הבטחונות מעל הבחקלאים שאינם ילי קרקע, כי אחרת שוב לא יוכלו לפעול, והדבר יקטין את אפשרויות האשראי שלהם, שבדרך כלל ניתן על בסיס רכוש מסויים שיש להם.

אשר ליבולים, כאן קרה דבר מוזר. אלה שנפל בגורלם להסוך את השדנה בחודש אוגוסט נמצאים במצב טוב יותר מאלה שנאלצו להלחם בזמנית אחרי חודש אוגוסט תוך הוצאות עצומות של ריסוסים באוירונים כל 5 ימים על מנת להציל את היבול. ובמידה שהצליחו להציל, היו להם גם הוצאות גדולות בקטיף הכותנה. ואלה ספקו השנה את עיקר היבול. אבל הם נכנסו להוצאות גדולות פי כמה מהמשוער והמחושב בהוצאות הייצור. לכן יוצא כי מי שעשה כל המאמצים וניסה להלחם באמץ לב נגד המזיק - יצא בהפסד גדול יותר וחנאיו יהיו קשים יותר.

אני רוצה להדגיש שאין זה ענין של סקטורים. במקרה זה אנו זכינו להופיע בפניכם, אבל זה נובע גם למשקים של ההתישבות העובדת. במקום לעודד אותו חקלאי שעשה כמיטב יכולתו על מנת להציל את היבול הוא נענש בללוואה ובתנאי הלוואה קשים שלא יוכל לעמוד בהם.

אני רוצה לשאול את חברי הועדה הנכבדים, במה שונה דיננם של טירת צבי ושדה נחום מדינה של חוות גשן? שדה נחום יקבל חלק מהפצויים בהלוואה וחלק במענק, ואילו חוות גשן חקבל את כל הסכום כתורת מענק.

באוחה כמות יבול?

י. טפיר:

באפס יבול, כי בחוות גשן כל היבול נזוק. חוות גשן וחוות שמואל שייכות לחברת ייצור ופיחות. במה הן עדיפות על פני חוות הנמצאות בידי פרטיות?

ד"ר מזא"ה:

אני אישיח אינני דוגל במענקים. אין זה לכבודנו. ורצוי שנצליח לייצר בתנאים רנטביליים. אבל כאשר הדבר צריך לבוא על פחרוננו, רצוי שזה ייעשה בצורה שווה וצודקת.

אני חושב שהסדר הטוב מחייב שעכשו נשמע את נציג משרד החקלאות.

היו"ר י. גורי:

כפי שכבר אמרתי, מתוך שטח של 55 אלף דונם כותנה סבלו פחות ממנימום היבול כ-45 אלף דונם. טרם סיכמנו כל הסיכומים, אבל עד עכשו יש לנו סיכום על 45 אלף דונם.

מר ברום:

הפינציפ של הפצויים הוא זה: על דונם שנשא יבול, ההוצאות - עד להוצאות הקטיף - היו 150 לירות. כל דונם שלא הכניס - אחרי הורדת הוצאות הייצור - 150 לירות, י זכאי לפצויים. בהתאם לכך הגענו לחישוב שכל קילוגרם יבול כותנה גלמית יש לו הכנסה, פחות הוצאות הקטיף,

550 פרוטה והכפלנו את מספר הק"ג לדונמיה בטכום זה. ואם זה לא הגיע ל-150 לירות הוטפנו עד 150 לירות. זה היה הפרינציפ של הפצויים.

דונם שהפכו אותו לפי אשור משרד החקלאות - כי המחלקה להגנת הצומח של משרד החקלאות עברה על השטח וקבעה מה צריך להפוך ומה לא - קבל 140 לירות. בקביעת הפצויים לא התחשבנו ביבול עד 30 ק"ג, ראינו זאת כאילו עובד עד הסוף ולא הורדנו שום דבר, כי יבול של ק"ג לא נשא את הוצאות הקטיף. אחר כך קבענו כי 50 הלירות הראשונות על כל כל דונם תהיינה הלוואה בה ישא החקלאי וכל טכום מעליו ינתן כמענק. משום כך הסכום הכללי אינו יכול להתחלק בדיוק למענק והלוואה. אמרנו שההתיישובות החדשה תקבל את כל הטכום בחורת מענק. את רשימת ההתיישובות החדשה בקשנו מהטוכנות והיא המציאה לנו את רשימת המשקים שנמצאים בטיפולה ונהניו מתקציב הטוכנות.

אולי תסכים לנוסח: כל המשקים שהוקמו מאז קום המדינה?

י. אפרת:

לא יהיה זה מדויק, כי בין משקים אלה מצויי מספר מועט של משקים שהוקמו לפני לפני קום

מר ברום:

המדינה.

אני חושב שהועדה תצטרך לדון בעניין זה, כי יש שימוש שונה במושג "התיישובות עובדת".

היו"ר י. גורי:

לפי רשימה זו הגענו לחשבון שאנו צריכים 2,5 מליון לירות למענק, ולפי חלטה הכנסת וועדת הכספים היו לנו רק 2 מליון לירות. שר החקלאות פנה אפוא לשר האוצר והוטכם ביניהם לפנות לוועדת הכספים בבקשה לשנות את הטכום ל-2,5 מליון לירות, ואז הטכום להלוואות יסתכם במליון וחצי לירות.

מר ברום:

אשר לבצוע הפצויים, בדרך כלל נתנות מפרעות לגידול כותנה כאמצעות הבנקים בטכום של 130 לירות לדונם. הלוואות אלו נתנות ב-3 שיעורים בהתאם לגידול. נתנו את ההלוואה השלישית כבר היה ידוע שחלק מהשדות יהיה בדרך להפכו, ולכן חבענו מהבנקים לתת את ההלוואה השלישית באחריות הממשלה שהפצויים יכסו את המפרעות במידה ולא יהיה יבול. לאחר גמר החשבון שילמנו לבנקים 3,1 מליון לירות והחקלאים שוחררו משלום ההלוואות בטכום זה, כי האוצר מכסה אותן. את הפצויים יסתכמו בטכום של 4 מליון לירות צריך יהיה להוטיף עוד 900 אלף לירות.

כיצד ליישב דבריה אלה עם הטענות שטען מר מאז"ה?

היו"ר י. גורי:

בטרם יענה על שאלה זו אני רוצה להוטיף טענה נוספת, שהשטרות שחתמנו על המפרעות היו צריכים להפרע ב-15 במרץ, אולם הן לא נפרעו ועל כך גבו מאתנו רבית. ולמשק שאי מייצגו הוטיפו רבית של למעלה מ-10 אלפי לירות.

מר ילין-מור:

הטענה שהציג מר מאז"ה היא לגבי 900 אלף הלירות. אשר לריבית, מר ילין מור אינו צודק, כי הוטפנו

מר ברום:

לפצויים 5 אחוז ריבית.

אבל זה אינו מכסה.

מר ילין-מור:

זה מכסה על הטכום למחצית השנה.

מר מדם:

אשר לתנאי ההלוואה, היה לנו מו"מ עם האוצר שהגענו לתנאים שלא נתנו עד עכשו בשום פצויים לפגעי טבע. הפצויים שנתנו לפני שנתיים בעבור נזקי הבצורת נתנו כולם בהלוואה ובהצמדה מלאה. בחטי"ג היתה בצורת בנגב. ההלוואות לנפגעים נתנו רק ל-10 שנים וברבית בנקאית של 9-10 אחוז ובהצמדה מלאה. הפעם קבלנו למעלה מ-60 אחוז במענק ו-40 אחוז בהלוואה הנתנת בתנאים של רבית לבנק 3,4 אחוז וכנראה מהבנק

להקלאי ברביית של 4,3 אחוז וזל-20 שנה. עדיין יש זיכרון על ההצמדה.
אנו תובעים שרק חמשיית אחוז מתוך המליון וחצי לירות ינתנו בהצמדה,
ויחכן מאד שגם בזה תהיה הקלה.

אשר לבטחונות, הבנק מבטיח את עצמו בבטחונות
כמו בכל הלואאה, כי הבנק אחראי לגבי הממשלה ביחס להחזרת החוב בזמן,
והוא רשאי לדרוש מכל לקוח שלו הבטחת ההלוואה בבטחונות.

אשר לשאלת החוות, אני מבין שהשאלה מתיחסת
לחוות של חברת "יצור ופיתוח".

היו"ר י. גורי: יש גם חוות פרטיות?

כן.

מר ברום:

"ייצור ופיתוח" ככלל לא קבל מענק. קבלו רק
החוות של "ייצור ופיתוח" שהן בתקציב הסוכנות. חברת ייצור הפיתוח
עבדה ב"חלמי יפה" ובכפר הנשיא, ואלה היו זכאים גם מבחינת מצבם בהתישבות.
לעומת זאת, את ייצור ופיתוח עבדה באילת השחר ובמעין ברזך, הרי שם נקבעו
החנאים שנקבעו לגבי ההתישבות הותיקה.

מר ילין-מור: אולי מר ברום ימסור מספרים בעד מה הם קבלו
מענק ובעד מה קבלו הלוואה?

מר ברום: מענק קבלו בעד חוות איבים, חוות גושן, קבוצת
יזרעאל, חלמי יפה וחוות שופר. מענק זה מסתכם ב-831 אלף לירות ו-7391
דונם. לא קבלו מענק בעד איילת השחר, הדסה-גזר ומעיין ברזך. אלה יקבלו
הלוואה בסכום של 43 אלף לירות.

היו"ר י. גורי: יש פה קריטריון שאפשר לקבל אותו ואפשר לדחותו.
אבל הוא פועל באופן פונקציונלי והוא יכול
להצטרף לסכום של 830 אלף לירות. התקיף אפוא את הקריטריון, לא את הפונקציה.

מר ילין-מור: אפשר קודם לירות דאחר כך לצייר את העיגול.

א. בהיר: אני מוחה נגד משפט זה, כי הטענה היא שמשרד
החקלאות קבע קודם את המשקים שלהם יתן את הפצויים
ואחר כך קבע את הקריטריון.

י. טפיר: ברצוני לשאול את מר ברום האם הביאו בחשבון
ה-150 לירות לדונם את הוצאות הריטוסיים?

כן.

מר ברום:

י. טפיר: אם כן, זה לא מתישב, כי אלה שלא הפכו את האדמה
קבלו 140 לירות לדונם.

לא ברור לי המושג של התישבות חדשה במקרה זה.
אני מבין שאתם פניתם לסוכנות ובקשתם רשימה של משקים. אולם הסוכנות
יכולה לקבוע את הרשימה לפי איזה קריטריון שהיא רוצה. האם העמדתם בפניה
בעיה טפציפית זו של נזקי הזיפית? היסוד המוסרי למתן טובסידיה לירקות
להתישבות החדשה הוא בזה, שהם אינם יודעים לגדל ירקות, והמושג של טובסידיה
לירקות להתישבות החדשה יש לו מסגרת של זמן מטויים, והוא אינו נקבע
בהתאם לחקופה של ביסוס המשק. אינני יודע אם דבר זה חל על כותנה, שבה
אין לדבר על זותיקים וחדשים, כי כל ענף הכותנה הוא עדיין ענף חדש בארץ;
זאת אומרת, מבחינת הנטיון והוותק - כולם שווים. האם דבר זה הובא בחשבון
בקביעת המושג התישבות חדשה? יכול להיות שהופנים את המושג של התישבות
החדשה למלת קסט המכסה על כל מיני דברים ללא חשבון.

אשר לייצור ופיתוח, לפני שנה ייצור ופיתוח
גידלה כותנה, האם היא החזירה כסף מהרווחיה שלה לטובתנו ובאיזה תנאים?

לגופו של ענין, למה למעשה התכוונה הממשלה בכל
הענין הזה של הבחנה בין מענק והלוואה, הרי מוכרת להיות כאן יסוד
מוטרי וחשבונאי? אם נצא מנקודת השקפה שזה ענף שהמשק מעונין בו, הרי
שחייבים לעודד אותו כדי להבטיח את הרציפות שבו. אם התכווננו לייצור
אצל המגדלים את ההרגשה שבמקרה של קטטרופה כזאת הממשלה מונעת הפסד,
הרי אותו קריטריון ששימש לגבי זה שהפך את האדמה צריך לשמש לגבי מי
שהציל את היבול. אם יש הבדל בין מי שהפך את הקרקע ולא הציל את היבול
ובין מי שעשה מאמץ והציל את היבול - יש מקום לשאלה: האם הנחיה זו היא
נכונה, ואז מתעוררת השאלה השניה - איפה כאן ההצדקה להבחין בין מענק
ובין הלוואה, אם כי אני אומר שהלוואה בלי הצמדה ל-20 שנה זה גם כן לא
דבר קטן-ערך.

אם שיטת מתן מענק למי שהפך את הקרקע ולא הציל
את היבול תהפך לקו טוטאלי, האם אין זה עלול להביא לידי שנוי במתח
במאמץ לגדל כותנה?

אשר לבטחונות, אין זה סוד שהתנופה של גידול
הכותנה הקיפה צבור שלא תמיד הוא בעל משק חקלאי. נשאלת השאלה - האם
משק המדינה הפסיד או לא הפסיד על ידי תנופה זו? ואם לא הפסיד, ענין
זה של בטחונות יביא לידי כך שרבים מבין המגדלים, שאינם בעלי קרקע,
יצאו מהענין.

בדר:

ברצוני לשאול מספר שאלות את חברי המשלוח:

(א) האם החלטת ועדת הכספים כפי שנחקבלה הגיעה
באופן רשמי לידיעתו של ארגון מגדלי הכותנה ומשרד החקלאות בנוסחתה המקורית?

(ב) האם באופן רשמי נמטרה ההחלטה לגבי השנוי שהוכנס
בסדר שנקבע בוועדת הכספים לגבי הפצויים לוועדת הכספים, לארגון מגדלי
הכותנה ולחשב הכללי ולממונה על החקציבים?

(ג) מה היתה שיטת תשלום הפצויים במקרה של נזקים
בגידולים אחרים?

(ד) מה היתה השפעת ההפליה, במידה והיתה הפליה,
על פיתוח הענף, ואיך זה ישפיע מבחינה משקית ומבחינת עמיד הענף?

אפרתי:

אני רוצה לשאול את חברי המשלוח, ובמיוחד את מר
צוקרמן שאני מכירו - מה ההבדל בין משק גבעת ברנר
ומשק שדה נחום שגידלו כותנה ובין מר צוקרמן שיש לו משק ואף הוא גידל
כותנה? מדוע צריך להפריד בינו ובין משק גבעת ברנר?

מר צוקרמן: אין הבדל.

אפרתי: גבעת ברנר קבלה תנאים מסויימים. האם הם אינם
צריכים לחול על מר צוקרמן?

מר צוקרמן: כן.

אפרתי:

מסתבר אפוא שאתם טוענים שצריך לחח מענק לכולם.
אם כן, אני מבקש מכם שלא תכניסו ענין ההפליה,
אלא תציגו את טענתכם שכל החקלאים צריכים לקבל מענק, פרט למשקים הנחמכים
על ידי חקציב הטובנות.

א. בהיר:

בטדר היום של הישיבה כחוב: "קבלת משלחת מטעם ארגון מגדלי הכותנה". ראיתי לדעה את מי מייצגת המשלחת.

המשלחת.

ד"ר מאז"ה:

אנו מייצגים את ארגון מגדלי הכותנה הפרטיים.

א. בהיר:

האם יש עוד ארגונים?

ד"ר מאז"ה:

יש אגף כותנה על יד ארגון מגדלי הפלחה.

מר ילין-מור:

לרגל הערוחו של מר בהיר ברצוני לקבוע, כי בשעה שתערותי הערתי, לא החכוונתי להפליה על מיס שקטוריאלי. אנו באים לטעון לא רק בשם המשקים הפרטיים, אלא בשם כל המשקים שלדעתנו הופלו לרעה.

א. בהיר:

קבלתם יפוי כוח לכך?

מר ילין-מור:

זה איננו חשוב. אנו אומרים במפורש שהיתה הפליה כתוצאה מההגדרה הבלתי-מדויקת של המונח: התישבות חדשה. יש חוות שהחחילו את פעולתן לפני שנתיים-שלוש ואף הן בבחינת משקים חדשים. חוות אלו העסיקו עולים חדשים. אני יודע שבמשק שאני מייצג עברו עולים שרק אחמול ירדו מהאניה, והתפוקה שלהם היתה למטה מהמנימום, ובכל זאת לא קבל המשק טובסידיה אלא נשא ב עצמו את ההפסדים שנגרמו על ידי הכרשת עולים חדשים לעבודה. המשק שאני מייצג נתן רק בכותנה 30 אלף ימי עבודה. שטח הכותנה שבמשק הוא 2225 דונם. ולכן אני שואל: באיזו זכות באים להפלות משקים כאלה, שחטאם היחיד הוא שאינם מקבלים תקציבים מהסוכנות, על פני משקים אחרים?

לכל המשקים הפרטיים נגרם טבל גדול גם בגלל זה שנקבע סכום פצויים שהוא למטה מהוצאות הייצור, וגם בגלל ענפי הדין שעמם נעשה הפצויים נמשכת חדשים רבים, ובינתיים משקים אלה צריכים היו להוציא סכומים ענקיים לרסוס, שכר עבודה, חשמל והוצאות אחרות. וכיוון שהסכומים לא נחבלו בזמן נאלצים היו המשקים לקחת הלוואות פרטיות בשוק הכספים הבלתי-רשמי, דבר שעולה בסכומים רציניים למדי, שבודאי ידועים לוודת הכספים.

האינפורמציה שמטר מר ברזם אינה נכונה בנקודה אחת. לא כל משק מקבל עד 150 לירות, מפני שנקבע מסכימום שהמשק מקבל 250 ק"ג יבול. ומי שהכניס למעלה מ-250 ק"ג אינו מקבל שום פצויים.

מר ברזם:

250 ק"ג זה בדיוק 150 לירות.

מר ילין-מור:

כתוצאה מהפליה זו ירד השנה שטח גידול הכותנה במשק פרטי מ-23 אלף דונם עד 12 אלף דונם. פירושו של דבר, חסרים 11 אלף דונם כותנה שעשויים היו לספק 200-150 אלף ימי עבודה.

על כן בקשתנו הראשונה היא - לבטל את ההפליה ולקבוע שהכל מקבלים מענק.

בקשתנו השניה היא - במידה ויקבע סופית שחלק מהפצויים ינתנו בתורת הלוואה, אנו מבקשים שהאוצר יתן הוראה לבנק החקלאות להקל עלינו בענין הבטחונות, כי מתן בטחונות כפי שגדרש על ידי הבנקים באופן רגיל, יביא לידי אחת משתיים: או שלא יאפשר לחקלאים לקבל את הכסף, או שיטיל עליהם מעמסה כזאת שלא יוכלו להמשיך בפיתוח משקם בעתיד.

י. פורדר:
אני מעוניין להבהיר במיוחד ענין הקטנת
השטחים. אני מרשה לעצמי להגיד שההבדל
בין מענק והלוואה לזמן ארוך איננו הגורם היחיד לצמצום השטחים, ולכן
הייתי רוצה לדעת מהו הגורם העיקרי לכך.

אני מתנגד לכל הפליה. אבל יש לי ספק
רב אם אנו צריכים להתחיל בכתן סובסידיות לענף זה. לכן הייתי מוכן
להציע שכל הפצויים ינתנו בצורת הלוואה לזמן ארוך. האם זה יכול לספק
את רצונם של חברי המסלחת?

מר צוקרמן:
אני רוצה להבהיר, כי למען כסות את
הוצאות הגידול של השנה החולפת צריך
היה החקלאי לקבל 350 לירות לדונם. ההפסד הכללי של החלקים עלה על
7 מליון לירות. בזמן שאתם החלטתם על פצויים בסכום של 4 מליון לירות,
הנבזתם אותנו לתוך מסגרת סטויימת וטשרד החקלאות התאים את עצמו למסגרת
זו. ולכן נגרמו קפוחים מסויימים במקטור שלנו שקבל באופן יחסי יכולים
יותר גבוהים. תחילה הוחלט שה-50 הלירות הראשונות ינתנו כמענק
והיתר כהלוואה. לאחר שהופעלו גורמי לחץ הוחלט בדיוק ההפך. כסובן שעל
ידי כך נפגעו גם משקים של ההתישבות העובדת. וההפסד שלנו השנה הוא כל
כך גדול שפשוט אי אפשר לעמוד בו. מליון וחצי לירות שאנו נקבל זה רק
חלק מתוך הפסדים אחרים שאנו כבר משלמים על ידי כך שאתם אלצתם אותנו
לעבוד במסגרת של 4 מליון לירות במקום 7 מליון לירות.

היו"ר י. גורי: אין זה רביל שטכסים את כל ההפסד.

מר צוקרמן:
אילו הממשלה לא קבעה לנו מראש מחיר
סטויים, היינו יודעים כי בזמן שאין יכול
המחיר עולה ואז אפשר לכסות את ההפסדים הנגרמים. אנו רוצים שמתנו לנו
חופש פעולה בשוק. אל תעזרו ואל תפריעו.

היו"ר י. גורי: אני חושב שיותר לי להטיל ספק עם הנוסחה
הזאת מתאימה למשק הישראלי.

מר צוקרמן:
היא מתאימה מאוד. אם אתם רוצים שנגדל
כותנה - וכדי לכסות את הוצאות הייצור
אני צריך לקבל 350 קילו - אינכם יכולים לדרוש מאתנו שאנו לא נדרוש
מכם שתשלמו לנו פצויים ברבע שאנו מקבלים כמות קטנה יותר. בוסף לכך,
בזמנו הבטיח משרד החקלאות, כי אם יהיו נזקים, הם ישאו בפצויים של 100
לירות לדונם. לגבי השנה החולפת בטלו הבטחה זו ואמרו: אם יהיו נזקים -
נשתווה, ואנו הגינונו שישלמו לנו 100 לירות.

מר נדום:
ביחס לצמצום השטחים, אני רוצה לומר
כי השטחים לא צומצמו השנה. לפני שנה
היו למעלה מחמשים אלף דונם וגם השנה יש למעלה מחמשים אלף דונם, אלא
שהיחס בין החברות הטנדלות נשתנה.

מר מרבליט:
יושבים כאן חקלאים דור שני בארץ, ואלה
צמצמו את השטחים בחמשים אחוז. והסיבה
היא - חוסר בטחון שהממשלה תעמוד לימינם במקרה של נזקים.

אשר לשאלתו של מר פורדר ביחס לטתן כל

הפצויים בצורת הלוואה, גם אנו איננו רוצים בטחנות. אבל אנו מתנגדים להפליית בין מסק למסק. אנו מתנגדים לכך שמסק אחד יקבל הכל בצורת מענק ומסק שני, שגם הוא מעסיק עולים חדשים, יקבל הלוואה וישעבד את עצמו, להלוואה שתהיה צמודה לדולר או לאינדוס. אנו מסכימים לכך שכל הפצויים ינתנו בצורת הלוואה אבל בשני תנאים: א) שהלוואה תנתן ללא טתן בטחנות על ידי החקלאים, כי לנו אין שטחים גדולים משלנו. לנו יש רק 30-40 דונם משלנו, השטחים בהם אנו מגדלים את הכותנה נחכרו ואינם רכוש לנו. לדעתנו הלוואות אלו צריכות להנתן לנו נגד שטרות. ב) שהלוואה לא תהיה צמודה. יש הגיון בהצמדת הלוואה הנחנת לפתוח אבל לא לכסוי בזקס.

ד"ר סזא"ה:

לשאלתו של מר אפרתי, מהו ההבדל בין גבעת ברנר ומסק צוקרמן, ומהו ההבדל בין גבע, שדה נחום וחוות גושן, אני רוצה לומר כי במסקים הוותיקים של ההתיישבות העובדת יש מסק מעורב וענף הכותנה מהווה רק אחוז קטן מהמסק בכללו. לכן גבע לא נפגעה באותה מידה שנפגעה חוות גסן שגידלה בעיקר כותנה.

מר אפרתי:

הוא הדין לגבי חקלאים פרטיים שיש להם מסק מעורב.

ד"ר סזא"ה:

אני חרד במיוחד לתופעה של צמצום השטחים, כי אני קצת "ססובגע" לגידול זה. אני רואה לו עתיד גדול, כי זהו ענף שאין בו רוויה ואפשר לעשות בו ייצוא גדול. לכן אנו מסתייכים ועושים כל האמצעים כדי להמסך.

מהו הרכב השטחים כיום ומה היה ההרכב בשנה שעברה? המסקים הפרטים ומסקי ההתיישבות העובדת הותיקה מגדלים שטח שווה. סתוך 50 אלף דונם שנזרעו השנה, כ-12 אלף דונם נזרעו על ידי מסקי ההתיישבות הותיקה ו-13 אלף דונם על ידי החקלאות הפרטית. קרוב ל-17 אלף דונם נמצאים בידי ההתיישבות החדשה, היתר בידי חברת ייצור ופיתוח ויכין-חק"ל. אני טוען - ואני יכול להוכיח זאת במספרים - שהיקף גדול הכותנה השנה אינו מבוסס על בסיס כלכלי. ולכן גם אנו, המגדלים הפרטיים, היינו זהירים בשטחים שלנו. לגבי ההתיישבות החדשה הדרך היא - ואני אהיה האחרון שאשלול דרך זו - שיעלה מה שיעלה הגידול, כל מה שעולה יכוסה, בין אם יצליח ובין אם לאו. צריך לעשות זאת כדי לבסס את ההתיישבות החדשה. כל מי שצריך לעשות את החשבון הסדויק, זו החקלאות הפרטית וההתיישבות הותיקה. התפתחות העניינים בעבר והפרספקטיבה לעתיד הם שגרסו להקטנת השטחים במספור הפרטי.

אשר להצעתו של מר פורדר לתת את כל הפצויים

בצורת הלוואה לזמן ארוך, כבר הוזכר כאן שהלוואה במסגרת של 50 לירות לדונם מהווה עסק רב, ואם עוד קושרים אותה להצמדה, הרי סתמוררת השאלה - מה יהיה גודל הסכום בעתיד.

א. נהיר:

ברצוני להעיר הערה אישית. לא קבעתי שום עמדה לעצם השאלה שהוצגה כאן. אחרתי ולא סמעת דברי הפתיחה של חברי המסלחת. מה שאסרתי אסרתי, כי כאשר סופיעה מסלחת בפני הועדה ובנוכחות משרד החקלאות, ההגיון מחייב שיהיה דיון לגופו של ענין ולא יחסידו מסדר מספני בוועדת הכספים ולא יטילו עליו האשמה שהוא נוהג איפה ואיפה. רק זאת אסרתי ובזה לא קבעתי שום עמדה לא לגבי מגדלי הכותנה הפרטיים ולא לגבי החוות.

היו"ר י. גורדי:

מר ספיר בקש להציג שתי שאלות בנוספות:
(א) האם יש למשרד החקלאות נתונים על היבולים לדונם במסקי ההתישבות החדשה בהשוואה למסקים הוותיקים והחזונת, לאו דוקא בשנת הזיפית?

(ב) מה היו היבולים במסקי "ייצור ופיתוח"?

י. אפרתי:

אני מבקש לדעת מה היה הנהג לגבי תשלום פצויים במקרה של נזקים בגידולים אחרים.

אין אתי מספרים מדוייקים, אני מסניא אותם בכחב.

מר ברום:

אני מבקש את חברי הועדה לכבד בקימה את זכרו של ד"ר ברט.

היו"ר י. גורדי:

(חברי הועדה מכבדים זכרו של ד"ר ברט בקימה)

הסתלקותו של ד"ר ברט מעולם החיים היא אבדה גדולה מאד לא רק למשפחה ולחוג הידידים והחברים שלו, אלא למדינה כולה ולעם ישראל כולו. כל מי שבא בטגע עמו, סיד הרגיש וקבל את הרשם שאישיותו של ד"ר ברט טבועה בחותם הסנדיל אותו טרבים אחרים וייחדה לו מקום כבוד בשורת האישים שהסקיעו מטמצייהם ככנין הישוב עוד לפני קום המדינה ובהנחת יסודותיה של המדינה, בהטשך בנינה.

היתה בו מצינה של תלמיד חכם, איש הגות ומחשבה, איש החזון הציוני ועם זאת איש הטעשה המובהק בשדה הכלכלה העברית כאדם שעמד ליד ההגה של אחד ממרכזי העצבים של הכלכלי הישראלית כמנהל בנק לאומי.

(המסך הישיבה דסמה אד)

היו"ר י. גורי (המסד)

לא כל אדם זוכה כי בטוחו ירגיש הציבור שנוצר חלל ריק ואין מסורה לאדם. ד"ר אהרן ברט היה אחד מפלה; כולנו טרגישים לנוצר חלל ושג"ן תמורה לאי.ס. המדינה והעם יספרו אותו בזכרונם עוד שנים רבות.

בהופעותיו בוועדת הכספים, תמיד ייצג אהרן ברט את הענין שהוא הביא בצורה שעוררה כבוד, חן וטוב-טעם. תמיד היתה זו חוויה לשבת עם אדם זה ולהתרשם מישיבותו הדגולה. יהיה זכרו ברור.

י. ברט:
סתי יחסיים דיון על הנושא עליו שמענו
תשובות לשאלות קודם לכן?

היו"ר י. גורי:
בישיבת הוועדה בשבוע הבא.

י. ברט:
אבקש להזמין באופן דחוף את סגן המדינה
לדיון סיוע על האיבודים הטכסליים. אני
חושב שענין זה דחוף ביותר.

תקציב מטבע חוץ לשנת 1957/58

היו"ר י. גורי:
אבקש את המסונה על התקציבים להקדים
דברי פתיחה קצרים על תקציב מטבע חוץ.
לאחר מכן נעבור על סעיפי התקציב השונים ונציג שאלות.

מר בן-דוד:
דצוני להקדים סקירה קצרה ביותר. תקציב
מטבע חוץ שונה בכמה נקודות מפיניות
מהתקציב הרגיל של המדינה, כפי שהוגש, ואינני מתכוון לרבע לבעיה
התחיקתית, שג"ן הוא מוגש בצורת חוק ומתשר על-ידי מליאת הכנסת -
וזה גם כן בגלל אפיו הסיוע. בעצם זוהי תכנית עבודה למטעלה
ולמשרד המוצר לגבי השיטוש במטבע חוץ, שיהיה מצומצם יידינר, גם
אם נקבל את כל ההכנסות הסופיעות מצד מוסדן ההכנסה, באוסדן
ההכנסה סופיעות הכנסות ותקבולים טובים של מטבע חוץ, הן מסקורות
חוץ והן מהייצור שלנו. מצד ההוצאות - זוהי תכנית לא בדיוק
לתשלומים במטבע חוץ ולא החחיבויות לתשלומים במטבע חוץ, היינו -
לא תשלומים מטעם תכנית להוצאת רשיונות לכוף שהם מחייבים את
המדינה לשלם מטבע חוץ. לערים התשלומים מבחינה זו מבוצעים כמה זמן
לאחר התקציב.

בתקציב ההכנסות - יש לנו סוגי הכנסות
שונים, ביניהם שני סוגים עיקריים מבחינת צורת ההכנסה: האחד -
הכנסה במזומנים מיצוא, יצוא סמוי, העברות אישיות, הכנסות מוסדות,
טילוה הפיתוח; והשני - הכנסות ישירות. יש הכנסות שהן מותנות
בהוצאות, כמו - הכנסות מסי לומים, סיוע כלכלי, עודפי מזון,
העברות הון ומתנות.

המיוחד את תקציב השנה מהתקציב דאשתקד
זהו תקציב ב' המסתכם בסכום של 58 מיליון דולר. בדרך-כלל
ההכנסות בתקציב לא הוצאו בחשבון מיליון לזמנים בינוניים וקצרים.
מצד שני, לא הוצאו בחשבון אף פעם בהוצאות סעיפים לתשלום חובות
למדינה, גם לזמנים ארוכים, גם לקצרים וגם לבינוניים. התשלום
נטו של החובות היה מאבטג בסכום הרזרבה שהיה סופיע תמיד בסעיף
ההוצאות במטבע חוץ.

השנה הפרדנו בפעם הראשונה את סעיף תשלום החובות מהרזרבה, ואנו מגבילים היפוא את עצמנו מהאפשרות להשתמש בסכומי הרזרבה להוצאה מסך טראש. רשטנו סכום של 38 מיליון המיועד לתשלום חובות נטו.

סכום החובות שעלינו לשלם בשנת 1957/58 נע בסביבות של 100 מיליון, חלקו - מחובות שאנו מחדשים, חלקו - מחובות שאנו מקבלים עליהם הלוואות חדשות המאפשרות לחדש כאילו את החובות הללו.

נוסף לכך התנינו חלק מההוצאות להשקעה בקבלת מילות מיוחדות למטרות השקעה. היות ואנו מקווים לקבל מילות מיוחדות מסדינות טובות, בין אם זה טרפס, או בלגיה או מהננק ליצוא ויבוא - שההלוואות הללו רשומות בסחורות הכוללות בדרך-כלל רכימה גדולה של סחורות השקעה - הרי שתכניות ההשקעה השונות מתחנות בקבלת המילות האלה. זהו תקציב ב', שאפשר לכנותו תקציב-סותנה.

אשתקד היה התקציב צריך להיות 490 מיליון מפני שהיתה טעות טכנית ברישום הכנסות היצוא הסמוי, כלומר - ההובלה. תקציב אשתקד הוא בעצם 490 מיליון. בתקציב זה יש תוספת של כ- 117,5 מיליון דולר הנובעות מגידול האוכלוסיה, הוצאות בטחון, עליית מחיריט עולמיים בסחורות, עליית מחיר הדלק וכדומה. התוספת המתבטעת מגידול האוכלוסיה מתבטאת ב- 14 מיליון דולר; ההפרש בהוצאות הבטחון מתבטא ב- 7 מיליון; ההפרש בעליית המחירים העולמיים של הסחורות מתבטא ב- 8 מיליון; דמי הובלה לסחורות - 11 מיליון; התוספת במחיר הדלק - הובלה וטחיר - מתבטאת ב- 20 מיליון; הגדלת היבוא לשט יצוא עקב גידול היצוא טחייב הגדלה של 11 מיליון דולר; הגדלת היצוא הסמוי, בעיקר מספנות - 5 מיליון; ההכנסות מכספי מקבלי השילוסים טחייבות להוציא על-כך 20% מהסכום; הוצאות שאינן נכללות ביתר סעיפי התקציב - 2,5 מיליון; רבית - 3,5 מיליון. אם נקבל את כל תקציב ב' אנו מקווים להגדיל את ההשקעה ב- 35,5 מיליון דולר.

לעומת זאת אנו מקטינים את התקציב ב- 30,5 מיליון דולר; 12 מיליון - מסכון עקב ייצור סקוטו; במזון - 2 מיליון; בחקלאות - 3 מיליון; תעשייה - 5 מיליון; דלק - 2 מיליון. הרזרבה לתשלום חובות ירדה ב- 10,5 מיליון. בסכום המוגדל של אשתקד נכללה התוספת לבטחון, וזה מבטל את ההקטנה, אי הצורך להגדיל את הסלואי שהגדלנו אותו בשנה שעברה חוסך לנו 8 מיליון.

כל יתר הדברים - גם סאזן החובות וגם פירוט סעיפי ההוצאה וההכנסה - הרי הם כתובים בחוברת "דברי ההסבר". אנו מוכנים עתה לשמוע שאלות.

ת. ספיר:
 השאלה הראשונה שאני חייב לשאול עכסי היא: האם התמונה של 1957/58 בהשוואה ל- 1956/57 מקדמת אותנו להקטנת הפער ולעצמאות כלכלית? הסעיפים בהם הדור עלול להתבט בעיקר הם: יצוא סחורות, יצוא סמוי ושירותים. אם אני לוקח את ההכנסה בסעיפים אלה בשנת 1956/57, הרי היא טטרפת ל- 153 מיליון, בעוד שעתה סופיע סכום של 186 מיליון. זה לכאורה גידול של 33 מיליון. בדיקה טרפרפת של סעיפי ההוצאות שבדלו מוטרת, שסכומי ההכנסה נטו מיצוא בהשוואה לסכום נטו של 1956/57, זה סכום יותר קטן - פחות מחצי. תוך שנתיים חל שינוי במישוב המספרים של תקציב מטבע חוץ של נטו וברוטו, וזה מומר שהסכום הוא הרבה יותר קטן. אם אני מצרף לסך-הכל של הסכומים גם העברות הון לספנות ושראי מסילות מיוחדים - הרי שאחוז ההכנסה נטו מיצוא סחורות ויצוא סמוי בשנת 1957/58 או שהוא לא גדל או שאפילו קטן. הייתי מבקש לקבל הסבר בנדון. כאן אין תמונה מדויקת של ההתקדמות מבחינת הפער.

אם אני מצרף בתקציב זה את סכומי ההוצאה
בטבע חוץ להשקעות (בלתי תקציב ב') - נדמה לי שהסכום להשקעות איננו
יותר גדול מלא יותר קטן. זה מוטב שבלי תקציב ב' - שהוא תקציב טווער -
נועד תקציב טבע החוץ של השנה לצרכנות יותר מאשר תקציב אשתקד.

נראה לי שהגישה כגון היא קצת אופטימית
לגבי חלק מהסכומים הנלה בטעיפות של יצוא סחורות, יצוא סמלי ושירותים.
יש לי הרושם שההערכה היא מופרזת.

אשר למילווה הפיתוח - האם זה סכום נטו
או ברוטו? היכן מופיעות ההוצאות?

העברות אישיות ופסצויים - אני מבין שסכום
זה טבוע כי השנת 1956/57 נכנס סכום זה, הייתי מבקש לקבל פרטים
האם זה כל ההעברות האישיות והפיצויים, או שיש חלק שידוע לכם כי
נשאר בחו"ל? כמה מזה הם פיצויים מברזיל? (מ. בן-דור: 30 - 29 סיליון).

האם יש פירוט בדברי ההסבר על העברות הון?
האם כל ההעברות הנאות מהשקעות, כמו של מפעלים מאושרים, מופיעות כאן?

ז. סוזאניב:
אשר לתכנית הליברליזציה בשטח היבוא -
האם יכולים אתם להגיד משהו יותר ברור בנוגע
לתקציב טבע חוץ, כי הרי הובר ברור בהעמדת סכומים נוספים לרשות
המשרדים הפועלים בשטח זה, יש על כך שמועות שונות, מופיעות ידיעות
בעתונות, ורצוני לשאול - מה המצב כיום? האם יש בנדון איזו החלטה,
ואם כן - איזו השפעה תהיה לה על תקציב טבע חוץ?

קיימת תופעה מדויגה, ולכן דוקא בתקציב
טבע חוץ של השנה, בשטח של הקצבת טבע חוץ לצריכה, במיוחד למזון.
החקלאות מתפתחת, הגידולים מצליחים, וכאשר הדברים מסתכמים בטספרים
נוכחים לדעת, שמדי שנה שנה תקציב טבע חוץ לצריכת מזון נמצא
בעליה מתמדת. האם יש לכם תחזית לכמה שנים מראש בענין תקציב טבע
חוץ לצריכה?

חובות המדינה - כאשר רואים את חלוקת
החובות שלנו נוכחים לדעת שגדלו החובות לזמן קצר. כיצד מסבירום זאת?

אתם עושים השוואה של תקציב טבע חוץ
לצריכה של מצרכי מזון ואחרים. נכון שהשוואה הזו נראת על ירידה,
אבל יש להביא בחשבון כי אשתקד היו הוצאות גדולות לבטחון ולהכנת
סלאי, ואני מבקש לדעת: מה חלק הסלאי בתמונה הזו שאנו מוכלים אותו?
השנה? האם מצב הסלאי לסוף השנה יהיה פחות או יותר דומה למצבו
בתחילת השנה?

י. ספיר:
מהו גודל טבע חוץ הדרוש בשביל בניה?

ז. סוזאניב:
לו היו מבטלים את ההגבלות על תנועת
הטבע, בהתחשב בעובדה ששער הדולר בשוק
הוא עכשיו יציב - מהי הערכת האנשים העוסקים במלאכה למעשה -
האם אפשר היה לצפות לתוספת טבע חוץ למשק אם לאו? איזו השפעה
היתה יכולה להיות לכך על תקציב טבע חוץ?

ק. קלמר:
לפי אילו כללים מעניקים רשיונות יבוא
הקשורים בהקצבת טבע חוץ? האם הרשיונות
ניתנים רק ליבואנים, או שנותנים אותם גם ליבואנים? אני יודע על
השינויים שהוכנסו בשטח זה במשרד המסחר והמעטיה, אבל בכל זאת לא
הכל עדיין כשורה. האם משרד אחד בלבד קובע את הדברים הללו, או
שהדברים קשורים גם למשרד האוצר?

אד.

בדבריי ההסבר נאמר, שהמוסדות יביא סחורות
ב-3 מיליון דולר פחות. האם הדבר קשור בביטול הפטור למוסדות? כמה
סחורות הם הביאו אשתקד?

מה פירוש - טילוה מיוחד - הקטנה ב- 8 מיליון?

ש. דיין:
האם הכנסות הסוכנות במטבע חוץ מכסות את
הוצאותיה לצרכי שיכון והתיישבות? איזה
אחוז מהכנסות הסוכנות במטבע חוץ מכסה את צרכי השיכון והתיישבות
שהסוכנות מבצעת?

הינ"ר י. גורי:
השאלה היא: האם ההכנסות וההוצאות של הסוכנות
במטבע חוץ מתאזנות?

י. אפרתי:
יבוא גרעיני ספוא - האם אשתקד לא הביאו
כלל גרעיני ספוא?

האם מתכוונים להפסיק את זריעת תפוחי-האדמה
האביביים ומשום כך החליטו להזמין פחות זרעים?

בתקציב ההדרים אין כל סכום ליבוא זבלים
חיטיים.

אנקת חלב - אני יודע שמתקיים בירור על
כך ומפי החקלאים נסעו טענות קשות בנדון. האם הסכומים הללו הם
בדוקים?

י. בן-אהרון:
לא מובן לי מדוע אין תקציב מטבע חוץ
חלק של תקציב הסדינה וסדוע לא קיימת
לגבי אותה הפרוצידורה הקיימת לגבי תקציב הסדינה, היינו - מדוע אין
הוא טובא לפני הכנסת לדיון פוטנצי וציבורי כמקובל לגבי תקציבים
אחרים? תקציב זה מהווה גורם יסודי וחיוני בחיי הכלכלה והמסך
סלנו ויש ענין טכל הבחינות להעמידו בנושא לבירור ציבורי, שאלתי
סופנית לב"כ האוצר, ליו"ר ועדת הכספים וחבריה ולמסמלה: האם לא
הגיעה השעה לחולל טפנה בטח זה? אינני רואה כל סיבה הגיונית לכך
שתקציב זה לא יהיה בידון בכנסת לפי הפרוצידורה המקובלת.

ניכר המאסף של מחברי התקציב לקצץ בכל
האפשר בהוצאות הצרכניות במטבע חוץ, ואף על פי כן אינני מרוצה. אני
סודאג מההוצאות העצומות שנוצאו לצריכה שושפת של היטוב. אני
לצדדי בשלב זה לא אוכל לומר יותר מאשר הבעת דאגה וחרדה; על כל
פנים, רצוני להביע את עומק הכרתי שאין הממשלה מסקיעה מאטף מספיק
בכיוון זה. אני יודע שזו מלאכה קשה ביותר, אבל היא בעיניי מהמלאכות
החיוניות ביותר. פה סלטה בנו השגרה והפחד מפני התנגדות באינטרסים
סונים, פגיעה בשכבות רבות שם העם, בטוגים רבים של אינטרסנטים.
נרטה לי טאם אין בכוחה של הממשלה לעשות מלאכה זו - אולי אנו יכולים
לסייע בכך. אולי יכולה הוועדה לקחת על עצמה חלק ידוע מהאחריות.

אינני סבור שדיון רגיל בוועדה בסעיף
זה יספיק כדי לסייע לממשלה, אם היא רוצה בטיוע כזה. ואני שואל
עצמי - האם לא היה כדאי שוועדת מסנה מיוחדת תעשה עבודת חקירה
יסודית של תקציב הצריכה? לי נראה שמוכרחים להפצא פה סקורות
לחסכון אשר יחזקו את הייצור המקומי ויביאו תועלת למסך.
אני שואל: אם הוועדה בטליאתה איננה יכולה להכנס לעוני הקורה, אולי
תעשה מלאכה זו ועדת מסנה מיוחדת?

מד.

י. ספיר:

המכרז של 130 מיליון - הכנסה מיצוא -
בהלקו בנוי על פרטיות. אינני זוכר את
סכום הפרטיות שיצאו בתקציב, אבל בכל-זאת יש לזה מידה ידועה של
קשר. האם ההערכה של 130 מיליון מבוססת על הסכום שנועד לפרטיות
בתקציב, או שיש להניח כי כדי להשיג סכום זה במסירות הקיימות
והמתפתחות יהיה צורך להגדיל את סכום הפרטיות?

בדף 19 של דברי ההסבר יש רשימה של
הערך המוסף והמוחלק ומערך המוסף נטו. אני סבור שהמבנה של הערך
המוחלק הוא אידיאלי ככל המוגים האלה. כגון יש תמונה הרגויה לחשומה-
לב. כאשר אני עושה השוואה בין חלק ביכר של החוצרת החקלאית. ערך
מוסף לבין חלק מסוים של החוצרת התעשייתית, או אם אני עושה
השוואה בין המסומים, ואם אעשה חשרו של ההשקעה לדולר יצוג בין
שני המוגים האלה, הרי אני חייב לשאול האם אפשר לקבל נוסף לכך
טבלה נוספת המראה מה היא ההשקעה בעצמים האלה, אם לא לפי יחידה
יצוג אזי לפי איזה מושג אחיד אחר.

י. בן-גוריון:

הוצאות פרטיים וחברות בחו"ל - יש לי
הרושם שהסכום המופיע כגון איננו מוגזם.
האם כגון מופיע כל הסכום שעולים לנו המטורדנטיים?

מה פירוש "החזקת משרדי חברות מסחריות
בחו"ל"? זהו סכום נכבד למדי. הוא הדין בקשר ל"נסיעות מסחריות",
אם מביאים בחשבון את היקף היצוא והיבוא שלנו. אינני מבין מדוע
מופיע כגון סכום של 700 אלף דולר?

היו"ר י. גורני:

המסקנה המתבקשת מדברי חבר-הכנסת בן-גוריון
היא, שהיתה צריכה להיות בענין זה הצבת
השאלה בצורה יותר מקיפה וכוללת. אם להעלות את הבעיה כבעיה רצינית
מאד שיש לה שלוחות לכיוונים שונים - הרי זה לא נושא לוועדת משנה;
זה דיון בוועדה. הדבר יכניס אותנו למחזוריים של דיונים שונים.
קיימנו לפני כמה חדשים מחזוריים אחדים של דיונים שהיו צמודים
לענין אחד. הדיון נפתח בדו"ח מנהל הבנק הממלכתי על העלאת אמצעי
התשלום, וממנו נשתלב דיון על האינדקס ועל בעיות אחרות.

אני חושב שדיון בענין זה, אם נפתח בו,
יוביל אותנו לשבילים שונים ואין זה נושא לוועדת משנה. אם יכולים
אנו להפנות לדיון כזה - אזי יש לקיימו במליאת הוועדה. נדמה לי
שבדופק הקרוב צפוי דיון רחב, אולי מחזור חדש של דיונים, בקשר
עם הדו"ח שיוגש בקרוב על-ידי מנהל הבנק הממלכתי. לבעיה שעורר
חבר-הכנסת בן-גוריון יש נקודת מפגש עם הבעיה הכוללת הזו.

י. אפרתי:

אני סבור שוועדת משנה ליבוא מזונות
היתה יכולה לעשות עבודה יעילה.

היו"ר י. גורני:

נשוב לענין לאחר שנשמע את השוברים
של מר בן-גוריון.

מר בן-גוריון:

אחזיק מסעיף התצרוכת. בעיה זו היא המורה
ביותר. למעשה מה שתקציב מטבע חוץ מביא -
זה מוסרן או צילום של התמונה הקיימת, גם אשתדל התעוררה הבעיה של
צמצום וקיצוץ בתקציב התצרוכת. ועדת שרים מינתה ועדת משנה לטיפול
בעיה זו, המשטריות לצמצם בתצרוכת הן בעצם שלוש או שתיים, אם
אני לא מביא בחשבון יבוא אחר. אפשר לצמצם את התצרוכת על-ידי הבאת
פחות מצרכים, ואז השך יתחרק על כמות המצרכים המצומצמת ויעלה בעצמו
את המחירים, או שהמשלה תחליט לחלק את המצרכים הללו בדרך
אדמיניסטרטיבית, היינו - קיצוב. קיימת דרך שניה - המשלה עצמה
יכולה להטיל סכס והיטלים שונים על מצרכי יבוא. על-ידי כך במקום

שהשוק יעלה את המחירים וההפרשים ילכו למקבלי הרשימות; הממשלה היא אשר תגדורם לעליית המחירים. אם רוצים לצמצם את התצרוכת - אנו יכולים לעשות זאת באמצעות המחירים.

בעקבות הדיון על דו"ח צפיר הבנק עברה הוועדה לדיון על האינדקס. כל נסיון לצמצם את התצרוכת באמצעות מחירים - פוגע מיד באינדקס, אנו משתדלים בדרך-כלל לחפש את האפשרות של צמצום התצרוכת מבלי לפגוע במחירים ובאינדקס. היום הדבר כמעט בלתי-אפשרי, על-כל-פנים לדעתי.

יש חלק אחר שם אפשר לצמצם, כי הדבר נתון בידי הממשלה, המחירים במקרה זה אינם משפיעים על האינדקס; להיפך, הממשלה משתמשת במחירי המוצרים האלה כדי לקבל הכנסה בלירות ישראליות. אני מתכוון כאן ליבוא עבור השוק האפור. אנו יכולים לצמצם יבוא זה, כי הוא נתון בידינו. אבל מאידך, זו תהיה פגיעה בהכנסות המדינה בלירות ישראליות, הכנסות אשר הובאו בחשבון בתקציב. המדובר ב- 7 מיליון דולר שמקציבים למטרה זו של ספינת לירות. גם הצמצום בסעיף זה לא יהיה צמצום טובהק, כי האזרחים שיש בידם אמצעים ילחצו על מצרכים אחרים שנצטרך להביאם מהחוץ.

ועדת השרים לקיטוצים של אשתקד קיטצה כ- 5 מיליון בתקציב טבע חוץ, אולם הרשויות המוסמכות הודיעו שהן לא תוכלנה לעמוד בקיצוץ זה. ההוצאה למעשה עלתה והציעה לפחות לסכום שהיה בתקציב לפני הקיצוץ. יש פה החלטה על טרזניות מסוימת בשטח התצרוכת, (ש. דיון): התוצרת החקלאית טובלת קשות מהטרזניות של השוק האפור.

לשאלתו של חבר-הכנסת ספיר רצוני להשיב, שאם לא נביא בחשבון את הוצאות הבטחון, נקבל במספרים גלמיים כי בתקציב לשנת 1956/57 נועדו 130 דולר לגולגולת לתצרוכת (כלי בטחון), וגם התקציב לשנת 1957/58 הוא 130 דולר לגולגולת. הלא מאי? בתוך 130 הדולר יש עליית מחירים בתצרוכת, בעיקר של הדלק, שזה בלבד מתבטא ב- 10 דולר לגולגולת. אם מביאים בחשבון את ענין ההתייקרות - יש ירידה של 15 דולר לגולגולת בערך בתצרוכת. אין בעיה של הקטנת התצרוכת עצמה; יש הגדלה של הייצור המקומי.

י. ספיר: גידול הייצור בארץ היה בחקלאות קרוב ל- 20%, ובתעשייה - קרוב ל- 6%-8%.

מר בן-דור: כדי שההוצאה לגולגולת תקטן, גידול הייצור צריך לעלות בהרבה על גידול האוכלוסיה.

י. ספיר: לאחר שאני מביא בחשבון את הייצור המוגדל ואת גידול האוכלוסיה - נשאר עודף מסוים של גידול הייצור מעל לגידול האוכלוסיה. זה מעומת על-ידי הקטנה מסוימת של היבוא, בכל-זאת הגדלת הייצור צריכה היתה להיות מעומתת יותר מאשר עומתה.

מר בן-דור: חלק גדול מהגדלת הייצור מופנה ליצוא. על היבוא משפיע אותו חלק של ייצור שנועד לתצרוכת מקומית.

י. ספיר: התצרוכת הפיסית, כפי שנצרכה על-ידי האוכלוסיה ב- 1956/57 בהשוואה לשנת 1957/58 לא תהיה יותר גדולה, ולמעשה רמת-החיים לא תעלה.

מר בן-דור: הערכה שלנו שהיא לא תהיה יותר גדולה, ההשפעה על תקציב זה היא בגלל המחירים העולמיים.

האם נכון שיש נטייה לעליית מחירים
ביצואים?

י. ספיר:

התקציב בנוי על אומדן המחירים העולמיים
לשנה הבאה.

סר בן-נר:

לגבי הערך המוחלף רצוני לומר משהו עקרוני.
הערך המוחלף שונה באמת מן הקצה אל הקצה במצרכים שונים, בפרט אם
עושים השוואה של מצרכי חקלאות עם מוצרי תעשייה, כי בחקלאות יש בתוך
הערך המוחלף הרגשה בו בזמן שנתעשייה מוסיפים לזה רק עבודה, ואשר
להתפתחות - הרי כאשר אתה טעלה את היצוא - ואני מדבר על יצוא תעשייתי -
באופן טבעי הערך המוסף יקטן על היצוא השולי, כי אתה עובר ביצוא
למצרכים פחות מכניסים מבחינת המטבע. אם מסתכלים על הפער - עלינו
להביא בחשבון כמה עלינו לייצר כדי לכסות את הפער. אם רוצים לעשות
זאת באמצעות יצוא - צריך להביא בחשבון ערך מוסף יתו. קטן מאשר
הטמוצע של היום. ברור שההשקעה לא צריכה להביא בחשבון את הערך
המוסף בלבד, אלא את הערך המוסף, את מחירו ואת כמותו כלפי ההשקעה.

אחוז היצוא וההכנסות העצמיות בסך-הכל

ההכנסה: ההכנסה למעשה ב- 1955/56 הייתה 27,2% יצוא גלוי וסמוי
סך-הכל ההכנסות; בתקציב 1956/57 - 30,5%; בתקציב זה - אם אני
משווה את הכנסות תקציב 1957/58 ולוקח את האלמנטים שלקחתי בתקציבים
הקודמים בלי סילוח מיוחדים, שלא הבאתי אותם בחשבון קודם - ההכנסות
סתות 35,9%. טילוח לזמנים בינוניים לא הבאנו בחשבון גם בתקציבים
הקודמים.

הכנסות סילוח הפיתוח סופיעות בדוטו.

ההוצאות בסך 10 טילוח דולר סופיעות בהוצאות ושירותים בסעיף
"סוכנויות ומשרדים מטשלתיים". עשינו חשבון שאם מצרפים את ההוצאות
לרביית סניעים ל- 7% רבית. הרבית עצמה היא 4% ולזה מוסיפים
כ- 3%.

אנו נמשיך את הדיון בתקציב מטבע חוץ
בשבוע הבא.

הי"ר י. גורי: